

PIVOT^{4A}

LEARNER'S MATERIAL

IKALAWANG MARKAHAN
EsP

G5

DepEd CALABARZON
Curriculum and Learning Management Division

PAG-AARI NG PAMAHALAAN
Hindi Ipinaagapili

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayumpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot ng Kagawaran.

Ang modyul na ito ay masusing sinuri at niribisa ayon sa pamantayan ng DepEd Regional Office 4A at ng Curriculum and Learning Management Division CALABARZON. Ang bawat bahagi ay tiniyak na walang nilabag sa mga panuntunan na isinasaad ng Intellectual Property Rights (IPR) para sa karapatang pampagkatuto.

Mga Tagasuri

**PIVOT 4A Learner's Material
Ikalawang Markahan
Unang Edisyon, 2020**

Edukasyon sa Pagpapakatao Ikalimang Baitang

Job S. Zape, Jr.

PIVOT 4A SLMs Instructional Design & Development Lead

Jaypee E. Lopo, Deon Carlo Hernandez & Philips T. Monterola
Content Creators & Writers

Jaypee E. Lopo & Philips T. Monterola
Internal Reviewer & Editor

Ephraim L. Gibas & Sonny Bhoy Flores
Layout Artist & Illustrator

Alvin G. Alejandro & Melanie Mae N. Moreno
Graphic Artist & Cover Designer

Ephraim L. Gibas
IT & Logistics

Earvin Pelagio, KWF
External Reviewer & Language Editor

Inilathala ng: Kagawaran ng Edukasyon Rehiyon 4A CALABARZON
Patnugot: Wilfredo E. Cabral
Pangalawang Patnugot: Ruth L. Fuentes

PIVOT 4A CALABARZON EsP G5

Gabay sa Paggamit ng PIVOT 4A Learner's Material

Para sa Tagapagpadaloy

Ang modyul na ito ay inihanda upang makatulong sa ating mga mag-aaral na madaling matutuhan ang mga aralin sa asignaturang **Edukasyon sa Pagpapakatao**. Ang mga bahaging nakapaloob dito ay sinigurong naaayon sa mga ibinigay na layunin.

Hinihiling ang iyong paggabay sa ating mga mag-aaral para sa paggamit nito. Malaki ang iyong maitutulong sa pag-unlad nila sa pagpapakita ng kakayahang may tiwala sa sarili na kanilang magiging gabay sa mga sumusunod na aralin.

Salamat sa iyo!

Para sa Mag-aaral

Ang modyul na ito ay ginawa bilang sagot sa iyong pangangailangan. Layunin nitong matulungan ka sa iyong pag-aaral habang wala ka sa loob ng silid-aralan. Hangad din nitong mabigyan ka ng mga makabuluhang oportunidad sa pagkatuto.

Ang sumusunod ay mahahalagang paalala sa paggamit ng modyul na ito:

1. Gamitin ang modyul nang may pag-iingat. Huwag lalagyan ng anomang marka o sulat ang anomang bahagi nito. Gumamit ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga gawain sa pagkatuto.
2. Basahing mabuti ang mga panuto bago gawin ang bawat gawain.
3. Maging tapat sa pagsasagawa ng mga gawain at sa pagwawasto ng mga kasagutan.
4. Tapusin ang kasalukuyang gawain bago pumunta sa iba pang pagsasanay.
5. Punan ang **PIVOT Assessment Card for Learners** sa pahina 38 sa pamamagitan ng akmang simbolo sa iyong Lebel ng Performans pagkatapos ng bawat gawain.
6. Pakibalik ang modyul na ito sa iyong guro o tagapagpadaloy kung tapos nang sagutin ang lahat ng pagsasanay.

Kung sakaling ikaw ay mahirapang sagutin ang mga gawain sa modyul na ito, huwag mag-aalinlangang konsultahin ang iyong guro o tagapagpadaloy. Maaari ka ring humingi ng tulong sa iyong magulang o taga pag-alaga, o sinomang mga kasama sa bahay na mas nakatatanda sa iyo. Laging itanim sa iyong isipang hindi ka nag-iisa.

Umaasa kami na sa pamamagitan ng modyul na ito, makararanas ka ng makahulugang pagkatuto at makakukuha ka ng malalim na pang-unawa. Kaya mo ito!

Mga Bahagi ng PIVOT 4A Modyul

	K to 12 Learning Delivery Process	Nilalaman
Panimula (Introduction)	Alamin	Ang bahaging ito ay naglalahad ng MELC at ninanais na resulta ng pagkatuto para sa araw o linggo, layunin ng aralin, pangunahing nilalaman at mga kaugnay na halimbawa para makita ng mag-aaral ang sariling kaalaman tungkol sa nilalaman at kasanayang kailangan para sa aralin.
	Suriin	
Pagpapaunlad (Development)	Subukin	Ang bahaging ito ay nagtataglay ng mga aktibidad, gawain at nilalaman na mahalaga at kawili-wili sa mag-aaral. Ang karamihan sa mga gawain ay umiinog sa mga konseptong magpapaunlad at magpapahusay ng mga kasanayan sa MELC. Layunin nito na makita o matukoy ng mag-aaral ang alam niya, hindi pa niya alam at ano pa ang gusto niyang malaman at matutuhan.
	Tuklasin	
	Pagyamanin	
Pakikipagpalihan (Engagement)	Isagawa	Ang bahaging ito ay nagbibigay ng pagkakataon sa mag-aaral na makisali sa iba't ibang gawain at oportunidad sa pagbuo ng kanilang mga Knowledge Skills at Attitudes (KSA) upang makahulugang mapag-ugnay-ugnay ang kaniyang mga natutuhan pagkatapos ng mga gawain sa Pagpapaunlad o D. Inilalantad ng bahaging ito sa mag-aaral ang totoong sitwasyon/gawain sa buhay na magpapasidhi ng kaniyang interes upang matugunan ang inaasahan, gawing kasiya-siya ang kaniyang pagganap o lumikha ng isang produkto o gawain upang ganap niyang maunawaan ang mga kasanayan at konsepto.
	Linangin	
	Ilangkop	
Paglalapat (Assimilation)	Isaisip	Ang bahaging ito ay maghahatid sa mag-aaral sa proseso ng pagpapakita ng mga ideya, interpretasyon, pananaw, o pagpapahalaga upang makalikha ng mga piraso ng impormasyon na magiging bahagi ng kaniyang kaalaman sa pagbibigay ng epektibong repleksiyon, pag-uugnay o paggamit sa alinmang sitwasyon o konteksto. Hinihikayat ng bahaging ito ang mag-aaral na lumikha ng mga estrukturang konseptuwal na magbibigay sa kaniya ng pagkakataong pagsama-samahin ang mga bago at dati ng natutuhan.
	Tayahin	

Ang modyul na ito ay nagtataglay ng mga pangunahing impormasyon at gabay sa pag-unawa ng mga Most Essential Learning Competencies (MELCs). Ang higit na pag-aaral ng mga nilalaman, konsepto at mga kasanayan ay maisasakatuparan sa tulong ng K to 12 Learning Materials at iba pang karagdagang kagamitan tulad ng Worktext at Textbook na ipagkakaloob ng mga paaralan at/o mga Sangay ng Kagawaran ng Edukasyon. Magagamit din ang iba pang mga paraan ng paghahatid ng kaalaman tulad ng Radio-based at TV-based Instructions o RBI at TVI.

Pagbibigay Tulong sa Nangangailangan

Aralin

Isang pagbati sa iyo! Noong unang markahan ay naipamalas mo ang pag-unawa sa kahalagahan ng pagkakaroon ng mapanuring pag-iisip sa pagpapahayag at pagganap ng anumang gawain na may kinalaman sa sarili at sa pamilyang kinabibilangan.

Ngayong ikalawang markahan ay inaasahan na maipamalas mo ang pag-unawa sa kahalagahan ng pakikipagkapwa-tao at pagganap sa mga inaasahang hakbang, pahayag at kilos para sa kapakanan ng pamilya at kapwa.

Inaasahan na sa araling ito ay matutunan mo ang pagsisimula ng pamumuno para makapagbigay ng kayang tulong para sa nangangailangan: a) biktima ng kalamidad, b) pagbibigay ng babala/impormasyon kung may bagyo, baha, sunog, lindol, at iba pa.

Tingnan ang mga larawan sa itaas. Tungkol saan kaya ang mga ito? Tama! Ito ay patungkol sa mga kalamidad. Ito ay mga pangyayaring hindi natin inaasahan tulad ng nararanasan nating pandemya sa kasalukyan.

Sa panahon ng sakuna at pangangailangan, pagtutulungan ang dapat asahan. Napatunayan nating mga Pilipino na isa tayo sa mga pinakamatulungin na tao sa mundo. Sa lahat ng nagdaang mga pagsubok at kalamidad, pinatunayan natin na kaya natin kung tayo nagkakaisa at nagsama-sama. Ikaw, handa ka bang tumulong kung sakaling may nangangailangan? Handa ka bang mamuno para tulungan ang mga biktima ng kalamidad?

D

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Ibigay ang mga kasagutan sa mga pinapahiwatig sa ibaba. Hanapin ang iyong mga sagot sa *crossword puzzle* at bilugan gamit ang asul o pulang bolpen. Kopyahin at sagutan ito sa iyong sagutang papel.

P	A	N	D	E	M	Y	A	T	Y
G	B	F	R	E	C	A	V	R	T
A	L	A	N	D	S	L	I	D	E
R	A	W	G	X	Z	M	F	L	A
D	T	T	O	Y	A	L	P	O	U
I	O	P	S	N	O	B	N	M	Z
T	Q	O	U	D	F	Q	H	K	D
Z	C	S	N	X	V	B	J	R	G
A	T	I	O	W	P	D	Q	E	D
K	L	H	G	E	Y	U	R	O	Q

Mga pahiwatig:

1. Ito ay ang paggalaw ng lupa dulot ng pagkikiskisan ng **Tectonic Plate**. Maaari ring sanhi ito ng pagputok ng bulkan.
2. Ito ay ang pagguho ng lupa dulot ng malakas o patuloy na pagbuhos ng ulan sa mga matataas na lugar.
3. Ito ay ang mabilis na pagkalat ng apoy sa isang gusali. Ito ay nagiging sakuna kung ito ay nakakaapekto sa maraming tao o malawak na kapaligiran.
4. Ito ay ang di-pangkaraniwang paglaki ng alon sa dalampasigan na dulot ng malakas na lindol, sa ilalim o baybay dagat.
5. Ito ay ang malakas na hanging kumikilos ng paikot na madalas ay may kasamang malakas at matagal na pag-ulan.
6. Ito ay isang nakakahawang sakit na kumakalat sa pamamagitan ng mga populasyon sa isang malawak na rehiyon.

Mahusay! Natukoy mo ang iba't-ibang uri ng kalamidad. Hindi natin matitiyak kung kailan ito magaganap. Salamat na lang sa mga piling ahensya ng ating gobyerno na nangangasiwa sa mga paparating na kalamidad, tayo ay nakakapaghanda. Mahalaga rin na matutunan mo kung ano-ano ang mga hakbang sa paghahanda sa panahon ng kalamidad at sakuna. Ito ay makakatulong sa iyo upang makapagsimulang mamuno para makapagbigay ng abot-kayang tulong sa nangangailangan.

Mga Hakbang sa Paghahanda para sa Kalamidad

Paghahanda para sa Lindol

- Ugaliing dumalo sa programa ng paaralan tulad ng **earthquake drill**
- Pag-aralan kung paano magbigay ng paunang lunas
- Palaging ihanda ang mga **emergency kits** tulad ng paunang lunas, **flashlight**, kandila, posporo, pito, inuming tubig, de-latang pagkain at iba pa.

Paalala sa Pananalasa ng Bagyo

- Ugaliin ang pakikinig sa radyo at telebisyon para sa mga balita mula sa **PAG-ASA** hinggil sa parating na bagyo.
- Sa pagdating ng bagyo ay manatili sa bahay at huwag magpunta sa mga lugar tulad ng ilog at baybaying dagat.

Mga Dapat Gawin sa Oras ng Sunog

- Habang maliit pa ang apoy ay subukan na itong apulahin, kung hindi mo ito magagawa ay humingi ng tulong sa mga kalapit na bahay at tumawag ng bumbero o sa **BFP (Bureau of Fire & Protection)**.
- Kung ikaw ay nása ikalawang palapag o pataas, hintayin ang bumbero upang ikaw ay masaklolohan. Huwag tumalon, maliban na lámang kung ito na lámang ang paraan para mailigtas ang sarili.

Mga Dapat Gawin sa Panahon ng Pandemya

- Ito ay mapanganib sapagkat ang sakit ay madali mong makukuha mula sa ibang tao, lugar o bagay na hinawakan ng may sakit.
- Upang maiwasang mahawa, manatili sa loob ng tahanan at iwasan ang matataong lugar.

Ugaliin ang paghuhugas ng kamay, pagsusuot ng **face mask** at panatilihin ang isang metrong layo mula sa ibang tao (**social distancing**).

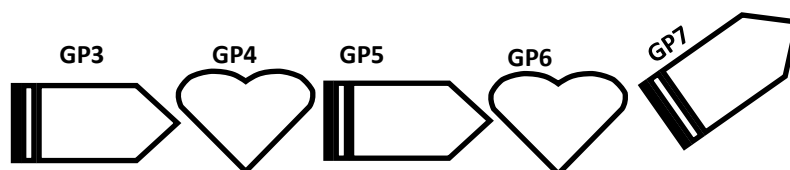
- Panatilihing malusog at malakas ang resistensiya at kumain ng masusustansyang pagkain.

Ang pag-unawa o pag-alam sa mga hakbang kung paano maghahanda sa mga kalamidad man o pandemya ay isang pamamaraan upang makatulong sa kapwa. Ang pagbibigay ng babala o impormasyon ay makakatulong naman sa pagligtas ng buhay. Ngunit ang pinakamahalaga sa lahat ay ang pagbibigay ng tulong sa naapektuhan ng sakuna o trahedya.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Sa tulong ng iyong mga magulang o **guardian**, tulungan si **“Johne Rye”** sa kaniyang misyon. Kopyahin at gawin ito sa iyong sagutang papel. Maaari mong palitan ang **picture** ni **“Johne Rye”** ng iyong sariling **picture** o paborito mong **cartoon** o **movie character**.

Ako si Johne Rye. Isa akong matulungin batà katulad mo. Nais ko ring tumulong sa mga nangangailangan ngayong pandemya at iba pang naapektuhan ng kalamidad. Gusto kong magsimula ng pamumuno ng pagtulong. Ngunit kailangan ko ng makakasama. Maaari mo ba akong matulungan sa misyon ko? Kailangan rin natin ng mga puntos para magkaroon ng mga **goods** na maibibigay at para maipaparating ito sa nangangailangan. Para makakuha táyo ng puntos, kailangan mong mapalagdaan sa iyong magulang ang mga daan at puso sa ibaba sa tuwing matatapos mo ang mga sumunod na **Gawain sa Pagkatuto (GP)**. Handa ka ba na tulungan ako? Salamat at tara na!

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Pilliin ang letra ng tamang sagot. Gawin ito sa iyong sagutang papel.

1. Ito ang ahensiya ng gobyerno na dapat nating tinatawagan tuwing may sunog?
A. NDRRMC   B. BFP   C. PAG-ASA   D. DSWD
2. Nagbibigay ito ng mga update sa mga epekto at hakbang para paghandaan ang mga kalamidad tulad ng bagyo.
A. PAG-ASA   B. PHIVOLCS   C. DSWD   D. BFP
3. Ngayong ikaw ay natuto na ng mga hakbang upang makapaghanda sa panahon ng kalamidad, ano ang pinakamainam mong gawin sa kaalamang ito?
A. Aking isasabuhay ang aking natutuhan sa lahat ng oras.
B. Ang kaalamang ito ay aking ibabahagi sa aking mga kaibigan/kakilala.
C. Ako ay sasali sa mga boluntaryong pagtulong sa mga nasalanta ng kalamidad.
D. Ako ay palaging maghahanda at makikinig sa mga anunsiyo mula sa radyo at telebisyon.
4. Sa panahon ng kalamidad, alin sa mga sumusunod ang unang hakbang bilang paghahanda dito?
A. Makinig sa mga balita sa radyo o telebisyon.
B. Pag-aralan ang paglalapat ng paunang lunas.
C. Panatilihing malusog ang katawan at kumain ng masusustansiyang pagkain.
D. Ihanda ang **emergency kit** tulad ng paunang lunas, **flashlight**, kandila, posporo, pito, inuming tubig, de-latang pagkain atbp.
5. Ang mga sumusunod ay mga hakbang bilang paghahanda sa pandemya *maliban* sa:
A. Alamin ang pinakamalapit na **evacuation center** para sa paglikas.
B. Panatilihing malusog at malakas ang resistensiya at kumain ng masusustansiyang pagkain.
C. Ugaliin ang paghuhugas ng kamay, pagsusuot ng **face mask** at panatilihin ang isang metrong layo mula sa ibang tao (**social distancing**).
D. Upang maiwasang mahawa, manatili sa loob ng tahanan at iwasan ang matataong lugar.

E

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Basahin at unawain ang mga sumusunod na sitwasyon. Isulat sa iyong sagutang papel ang iyong mga kasagutan sa mga tanong sa bawat talata.

1. Inanunsiyo ng PAG-ASA na may paparating na isang malakas na bagyo. Habang nakatutok sa pakikinig sa radyo ay inihanda ng batang si Joy ang lahat ng mga kakailanganin tulad ng **emergency kit**. Matapos manalasa ng bagyo ay malaki ang iniwang pinsala nito pero mapalad ang pamilya niya sapagkat walang nasaktan at walang nasira sa kanilang tahanan. Ngunit ang bahay ng kaibigan niyang si Nica ay nasira at wala siyang matuluyan. Kung ikaw si Joy, anong gagawin mo?
2. Nasunog ang bahay ni Elia Vyonne at walang nasalba sa kanilang mga gamit. Pansamantala silang tumuloy sa isang shelter ng lokal na pamahalaan. Kung si Elia Vyonne ay kaibigan mo, ano ang maaari mong maitulong sa kaniya?
3. Ayon sa PHIVOLCS, isang malakas na lindol ang tumama sa lugar nila Cecilia. Kung kaya't pinapalikas ang lahat ng tao dahil inaasahan na masusundan ito ng **aftershock** at posibleng magka-**tsunami** dahil sila ay nása baybaying dagat. Ngunit sa kabila nito ay alam niya na walang radyo at telebisyon ang kapitbahay niyang si Angel. Kung ikaw si Cecilia, anong gagawin mo?
4. Dahil sa tagal ng lockdown dulot ng pandemya, nawalan ng hanapbuhay at naubos ang perang ipon ng magulang ni Niño na pantustos sana sa kanilang pang-araw-araw na pangangailangan. Kung ikaw ay kaibigan ni Niño, ano ang maaari mong gawin para siya ay matulungan?
5. Sa tuloy-tuloy na pag-ulan, ang bahay ng magkakapatid na Reniel at Ricki na kapitbahay ni Althea ay inaabot ng baha. Nakita ni Althea kung gaano kakapal at karami ang putik na iniwanan ng baha sa bahay nila. Nagsimula na ang magkakapatid na maglinis. Kung ikaw si Althea, ano ang gagawin mo?

Gawain sa Pagkatuto Bilang 5: Basahin at unawain ang sumusunod na talata. Sagutan ang mga katanungan sa iyong sagutang papel.

Noong Hulyo 16, 1990, 4:30 ng hapon, lumindol na may lakas na magnitude 7.7 na tumagal ng apatnapu't limang segundo. Ang estudyanteng si **Robin Garcia** ng Cabanatuan ay iniligtas ang walong estudyante at guro sa gumuguhong **Christian College of the Philippines**. Sa kasamaang palad, matapos ang kabayanihan, si Robin ay nasawi siya dahil natabunan siya ng mga **debris** na dulot ng **after shock**. Kinilala siya ng **Boy Scout of the Philippines** at pinarangalan ng **“Gold Medal of Honor”** gayundin ni Pangulong Corazon Aquino na naggawad ng titulong **“Grieving Heart Award”** na tinanggap ng kaniyang mga magulang.

1. Sa iyong palagay, ano ang nag-udyok kay Robin upang ibuwis ang kaniyang buhay sa pagliligtas ng mga estudyante at guro? Ipaliwanag.
2. Bilang kabataan tulad ni Robin, gagawin mo rin ba ang kabayanihang ginawa niya? Pangatwiran.
3. Ano-anong mahahalagang aral ang iyong natutuhan mula kay Robin?
4. Anong pagmamalasakit o pagtulong ang maaari mong magawa para sa iyong kapwa?
5. Bukod kay Robin, sino pa sa palagay mo ang mga huwarang tao na dapat mong tularan sa pagmamalasakit at pagtulong sa kapwa?

Gawain sa Pagkatuto Bilang 6: Gumawa ng isang pag-uulat o balita (**news script**) tungkol sa isang malakas na bagyong paparating sa inyong lugar. Kailangan mong mabigyan ng babala ang iyong mga kabarangay. Pagkatapos mong isulat ang iyong **script** ay maaari mong kunan ng video ang iyong sarili (sa gabay ng nakakatanda sa bahay) o i-**perform** ito sa harapan ng iyong mga magulang. Kopyahin ang krayterya sa iyong sagutang papel at palagyan ng tsek sa iyong magulang ang marka ng kasanayan batay sa iyong performans.

Pamantayan ng Kasanayan Ang gawa ay:	Mahusay	Maayos	Kailangan ng Pag-unlad
1. nagpapakita ng pagsimula ng pamumuno ng tulong para sa nangangailangan.			
2. nagkapagbibigay ng malinaw na mensahe.			
3. nagpapakita ng pagkamalikhain.			

Gawain sa Pagkatuto Bilang 7: Pumili ng isang sitwasyon sa ibaba at sumulat ng maikling dayalogo o **comic strip** sa iyong sagutang papel. Hingin ang gabay ng iyong magulang.

1. Namatay ang ina ng iyong kamag-aral dahil sa pandemya. Paano mo maipapadama ang iyong pagtulong sa naiwang pamilya?
2. Biglang lumindol sa inyong lugar. May nasirang **building** at mga bahay. Nakita mo at ng iyong mga kaibigan ang isang matanda ninyong kapitbahay na nahihirapang lumabas sa kaniyang nasirang bahay. Ano ang iyong gagawin?
3. May bagyong sumalanta sa inyong lugar at bumaha sa inyong paligid. Tanging bahay lámang ninyo ang naiwang nakatayo sapagkat ito’y matatag. Ilan sa inyong mga kapitbahay ay nangawasak ang mga tahanan. Ano ang iyong gagawin?

A

Sa iyong sagutang papel, buoin ang mahalagang kaisipang ito.

Ang pag-unawa o pag-alam sa mga hakbang kung paano maghahanda sa mga _____ man o pandemya ay isang pamamaraan upang _____ sa kapwa. Ang pagbibigay ng _____ o impormasyon ay makakatulong naman sa _____ ng búhay. Ngunit ang pinakamahalaga sa lahat ay ang _____ sa naapektuhan ng sakuna o trahedya.

Pagbibigay-alam sa Kinauukulan tungkol sa Kaguluhan

Aralin

Mahusay! Natapos mo na ang unang aralin at nakapagsimula ka na ng mga hakbang ng pamumuno para makapagbigay ng kayang tulong para sa nangangailangan.

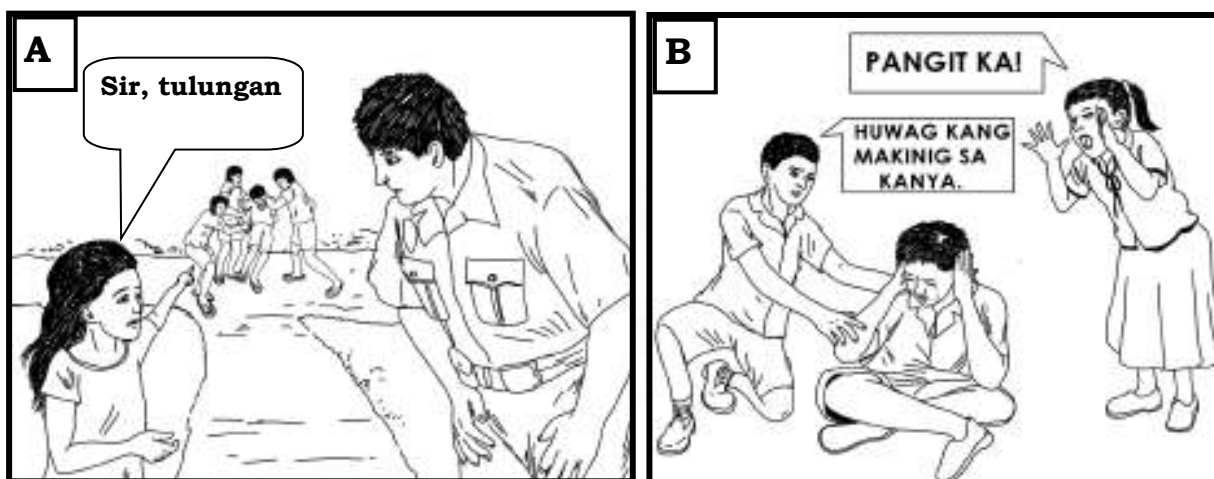
Sa pagtatapos ng ikalawang aralin, inaasahan na ikaw ay makakapagbigay-alam sa kinauukulan tungkol sa kaguluhan, at iba pa (pagmamalasakit sa kapwa na sinasaktan/kinukutya/binu-bully).

Pagmasdan ang mga larawan sa itaas. Tungkol saan ang mga ito? Tama! Ito ay tungkol sa mga kaguluhan na nangyayari sa ating komunidad. Ito ay maaaring karahasan tulad ng pagnanakaw, pananakit ng kapwa, pambubulas (**bullying**) at iba pa. Nakasaksi o nakakita ka na ba ng pangyayaring ganito? Ano ang ginawa mo? Nagbigay tulong ka ba? Ipinagbigay alam mo ba ito sa kinauukulan?

D

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Pagmasdan at pag-aralan muli ang mga larawan sa ibaba. Sagutan ang mga tanong sa iyong sagutang papel.

1. Sa larawan A, ano sa palagay mo ang nangyari? Bakit humingi ng tulong ang batang babae? Ipaliwanag.
2. Kung ikaw ba ang nakasaksi ng ganitong pangyayari tulad ng sa larawan A, ano ang gagawin mo? Ipaliwanag.
3. Sa larawan B, kung masaksihan mo sa inyong paaralan ang pananakit o pambubulas ng isang batà sa kapwa batà, ano ang gagawin mo? Pangatwiran.
4. Tama ba na manakit o mambulas ang isang batang katulad mo? Ipaliwanag.
5. Mayroon ka na bang karanasan na ikaw ay nagbigay-alam sa kinauukulan hinggil sa isang insidente na iyong nasaksihan? Ipaliwanag.

Isa sa pinakamagandang kaugalian nating mga Pilipino ay ang pagiging matulungin sa kapwa. Ang isang Pilipino ay hindi nagdadalawang isip na tumulong kapag may nangangailangan. Tinatawag rin itong pagmamalasakit sa kapwa. Paano mo ba ito maipapakita bilang kabataang Pilipino?

Maipapakita mo ito sa pamamagitan ng pagtatanggol sa mga nabubulas, pagpigil o pagsaway sa mga nambubulas at pagbigay natin ng impormasyon sa kinauukulan sa mga hindi magandang pangyayari sa ating kapaligiran na nasaksihan ng mamamayan. Paano nga ba magbigay-alam sa kinauukulan?

Napakahalaga na ikaw bilang batà ay marunong magbigay-alam sa kinauukulan tungkol sa kaguluhan o insidente at marunong kang magmalasakit sa kapwa na sinasaktan, kinukutya, o binubulas (**bullying**). Ipagbigay alam mo sa mga sumusunod na kinauukulan:

1. **Sa iyong pamayanan o kumunidad** ay ang tagapagpatupad ng batas tulad ng pulis at mga opisyal at tanod ng barangay .
2. **Sa loob ng paaralan** ay ang iyong Adviser at mga guro, **Guidance Counselor** at **Principal**.
3. **Sa inyong tahanan at kapitbahayan** ay ang iyong mga magulang o tagapangalaga naman at mga nakatatanda na maaaring magtanggol (**elders in the community**) .

Sa sitwasyon na ikaw ay may magagawa upang makatulong, gawin mo ito tulad na lāmang ng pagsaway sa iyong kamag-aral o kaibigan kapag nakita mong binubulas o sinasaktan niya ang inyong isa pang kamag-aral o kaibigan. Sa mga pagkakataon naman na masaksihan mo ang isang insidente at maaari maglagay ito sa iyo sa mapanganib na sitwasyon tulad ng makasaksi ka ng isang pagnanakaw o pananakit o pambubogbog, ipagbigay-alam agad ito sa kinauukulan o nakakatanda.

E

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Sa iyong sagutang papel, kopyahin at sagutan ang gawain. Lagyan ng tsek (✓) kung dapat itong iparating sa kinauukulan at (✗) kung hindi.

1. Pinapagalitan si Charlene ng kaniyang magulang dahil sa bagsak na grado.
2. Binubulas si Ian ng kaniyang kaklase dahil sa kakaiba niyang itsura.
3. Pinasok ng magnanakaw ang bahay ni Jocelyn.
4. Kinukuha ni Zymon ang baon ng kaniyang kaklase nang sapilitan.
5. Nakita ni Eohan ang kaniyang kaklase na naninigarilyo sa loob ng palikuran.
6. Minamaltrato ang nanay ni Rex ng kaniyang tatay.
7. Pinagsasabihan ni Roselyn ang kaklase dahil nangungutya ito ng kamag-aral.
8. Kinukupitan ni Dave ng pera ang kaniyang kaklase.
9. Inagawan ng bag si Gaylene ng isang mandurukot.
10. Pinapabayaan si Ren ng kaniyang mga magulang na magpalaboy-laboy sa kalsada at hindi pinag-aaral.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Manood ng balita sa telebisyon o sa social media o makinig sa radyo ng mga insidente tulad ng kaguluhan, pananakit, pangungutya o pambubulas at itala ito sa iyong sagutang papel gamit ang talaan sa ibaba. Sa hanay **A** ay itala ang pangyayari o insidente, at sa hanay **B** naman ay itala kung kanino dapat ito ipagbigay-alam.

Araw	A. Detalye ng insidente	B. Kanino dapat ito ipagbigay-alam (pulis, guro, guidance counselor, atbp.)
Lunes		
Martes		
Miyerkules		
Huwebes		
Biyernes		
Sabado		
Linggo		

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Basahin at unawain ang mga pahayag. Ilagay sa iyong sagutang papel ang letra ng iyong kasagutan.

- Pagsapit ng recess, nakita mong sinasaktan at pinagbabantaan ang iyong kaibigan ng inyong kaklase upang makuha ang kaniyang baon. Ano ang dapat mong gawin?
  - Tutulungan ang kaibigan upang awayin ang nananakit at nananakot sa kaniya.
  - Hayaan na lámang sila dahil maaari kang madamay sa gulo nila.
  - Ipagbibigay-alam ito sa guro upang mapagsabihan ang kaklaseng nambubulas.
  - Bibigyan ng baon ang nambubulas upang ito ay tumigil na sa pananakit at pananakot.
- Ang mga sumusunod ay halimbawa ng isang kinauukulan maliban sa:
  - Guro
  - Pulis
  - Bumbero
  - Barangay Tanod

3. Sa pagmamalasakit sa iyong kapwang sinasaktan, kinukutya, o binubulas, ano dapat ang una mong kailangan isaalang-alang?
- A. Ang nagkasala sapagkat dapat maparusahan siya sa maling ginawa.
  - B. Ang kapakanan ng biktima dahil siya ang higit na nangangailanagn sa sitwasyon.
  - C. Ang sariling kaligtasan sapagkat maaaring ikaw ay malagay sa alanganing sitwasyon.
  - D. Ang kapakanan ng iyong magulang sapagkat sila ang maaapektuhan kapag may nangyari sa iyong hindi kanais-nais.
4. Nasaksihan mo ang pag-**snatch** ng **bag** ng isang magnanakaw sa kalye. Ano ang dapat mong gawin sa sitwasyong ito?
- A. Ipagbigay alam ito sa pulis upang mahuli ang **snatcher**.
  - B. Hahabulin ang snatcher at hulihin upang mabawi ang **bag**.
  - C. Hayaan na lámang ito upang hindi na madamay sa insidente.
  - D. Ipaabot na lámang ang pakikiramay sa nanakawan sa insidente.
5. Nakita mong umiiyak ang iyong bagong kamag-aral. Binubulas ito ng iyong mga kaklase dahil sa kakaiba nitong itsura. Ano ang una mong dapat gawin sa sitwasyon?
- A. Hayaan na lámang sila upang hindi madamay.
  - B. Magsumbong sa magulang ng biktima upang pumunta ito sa paaralan.
  - C. Isumbong ito sa guro o guidance counselor at hayaan siláng humarap dito.
  - D. Kausapin ang mga kaklase at pagsabihan na hindi magandang katangian ang pambubulas ng kamag-aral.

A

Sa iyong sagutang papel, buoin ang mahalagang kaisipang ito.

Isa sa pinakamagandang kaugalian nating mga Pilipino ay ang pagiging _____ sa kapwa. Ang isang _____ ay hindi nagdadalawang isip na tumulong kapag may _____. Napakahalaga na ikaw bilang batà ay marunong _____ sa kinauukulan tungkol sa kaguluhan o insidente at marunong kang magmalasakit sa kapwa na sinasaktan, kinukutya, o _____ (bullying).

Pagpapakita ng Paggalang sa mga Dayuhan at Katutubo

WEEK

4

I

Aralin

Magaling ang iyong ipinakita sa nakaraang aralin. Natutunan mo ang pagbibigay-alam sa kinauukulan tungkol sa kaguluhan, at iba pa (pagmamalasakit sa kapwa na sinasaktan/kinukutya/binubully). Tiyak ikaw ay handa na sa pagmamalasakit sa iyong kapwa sa oras ng pangangailangan.

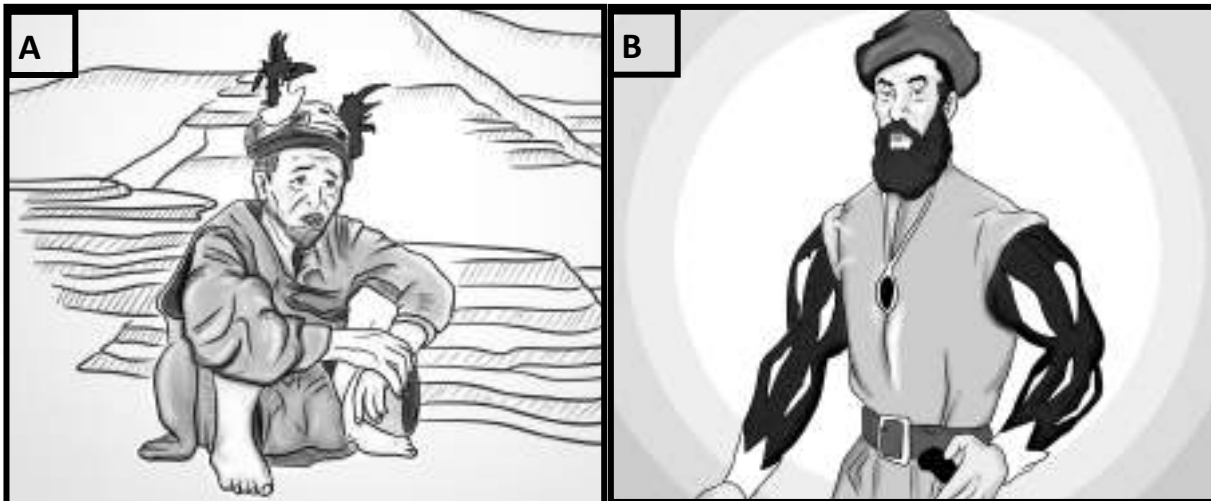

Sa pagtatapos naman ng ikatlong aralin, inaasahan na ikaw ay makapagpapakita ng paggalang sa mga dayuhan sa pamamagitan ng mabuting pagtanggap/pagtrato sa mga katutubo at mga dayuhan at paggalang sa natatanging kaugalian/paniniwala ng mga katutubo at dayuhang kakaiba sa kinagisnan.

Kakabit ng ating pagiging Pilipino ay ang pagiging magalang at magiliw sa pagtanggap (**hospitable**) ng mga dayuhan at may ibang kultura. Katulad ng mga larawan sa itaas, tayong mga Pilipino ay sadyang mataas ang pagmamalasakit sa iba. Ito ang mga kaugalian nating mga Pilipino na dapat nating pagyamanin. Iginigalang mo ba ang taong may ibang kultura o paniniwala? Tinatanggap ba ng iyong pamilya ang mga bisita o dayuhan ng magiliw? Kailan kayo may huling bisita?

D

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Suriin ang mga larawan sa ibaba at sagutin ang mga tanong. Gawin ito sa iyong sagutang papel.

1. Ano ang iyong mga nakita sa larawan A at B? Ibigay ang detalye.
2. Ano ang pagkakaiba at pagkakatulad ng mga nása larawan? Ipaliwanag.
3. Paano mo maipapakita ang paggalang at mabuting pagtrato sa mga táong nása larawan?
4. Bakit mahalaga ang paggalang sa kanila?
5. Ano sa palagay mo ang pagkakaiba at pagkakahalintulad mo sa kanila?

Alam mo ba na noong 2012, nakapasok ang Pilipinas sa ikawalong puwesto sa listahan ng *Top 15 Friendliest Countries in the World* at nakakuha ng unang puwesto sa Asya (**Forbes Magazine**). Tinatayang 7.1 milyong dayuhan naman ang naitalang bumisita sa Pilipinas noong 2018 (DTI). Isang patunay na bukod sa magagandang pasyalan sa ating bansa, dinadayo ito dahil sa mainit nating pagtanggap sa mga bisita at mabuting pagtrato sa kanila (**hospitality**).

Mahalaga rin na maunawaan mo ang kahalagahan sa paggalang sa ating mga kapwa katutubo. Nakasaad sa saligang batas ng ating bansa na ang mga katutubo ay protektado sa anumang uri ng diskriminasyon (**Article XII Sec. 5**) at dapat irespeto ang kanilang mga kultura at paniniwala (**Article XIV Sec. 10**) ayon sa Saligang Batas.

E

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Basahin ang kuwento sa ibaba at sagutan ang mga sumunod na tanong sa susunod na pahina sa iyong sagutang papel.

Kapwa Ko, Igagalang Ko!

Habang nanonood ang batang si Ryeli sa telebisyon ay itinampok ang isang palabas tungkol sa mga katutubo. “Hahaha! Bakit ganyan ang itsura nila?” Napansin ito ng kaniyang nanay na palaging nakabantay sa panonood niya. “Anak, bakit mo pinagtatawanan ang mga katutubo?”, tanong ng kaniyang ina. “Eh ‘Nay, tingnan mo naman po ang iitim po ng kanilang balat, pango ang ilong at kulot ang mga buhok. Pati po yung damit at sayaw po nila ay kakaiba kumpara po satin”, paliwanag pa niya. “Anak, mali ang iyong ginawa, alam mo ba na ang mga katutubo ay walang pinagkaiba sa atin. Magkaiba man ang kulay ng ating mga balat at itsura pero tayo ay iisang lahi - lahing Pilipino”, ang pangaral ng ina. “Bahag ang tawag sa kasuotan ng kalalakihan at malong sa kababaihan, at tadek ang tawag sa kanilang sayaw. ‘Yan ay bahagi ng kanilang kultura,” patuloy pa ng kaniyang ina. Napatigil at napaisip si Ryeli.

“Nay, patawad po, mali po ako ng inasal. Gusto ko pong maunawaan kung paano ko po maipapakita ang paggalang sa kanila.”, ang agad niyang nasambit. “Anak, subukan mo munang ilagay ang iyong sarili sa sitwasyon nila. Ano kayâ ang mararamdaman mo kung ikaw ay pagtatawanan dahil sa pisikal mong kaanyuan?”. Napaisip ang batà at sinabing, “Nay, masasaktan po ang damdamin ko dahil po hindi nirerespeto ang aking kaanyuan.” “Anak, mahusay, dahil naunawaan mo agad ang aking punto. Kung ano ang gusto mong gawin sa iyo ng iyong kapwa ay gawin mo rin ito sa kanila. Sila man ay kakaiba ang itsura at pananamit kumpara sa atin, sila pa rin ay mananatiling kapwa mo at kapwa ko na nararapat tratuhin nang may paggalang.”

Mga tanong?

1. Bakit tumawa si Ryeli sa kaniyang napanood?
2. Bakit hindi dapat pinagtatawanan ang kaanyuan ng mga katutubo ayon sa nanay ni Ryeli?
3. Anong magandang ugali ang ipinakita ni Ryeli pagkatapos na siya ay mapangaralan ng kaniyang nanay?
4. Tutuluran mo ba ang magandang ugali ni Ryeli? Ipaliwanag.
5. Bakit kailangang igalang ang ibang táong may ibang kaanyuan at kultura?

Ang pagpapakita ng paggalang sa katutubo ay hindi lámang masusukat sa pagkakataon na sila ay nakita mo nang personal ang kanilang pisikal na kaanyuan. Mayroon rin siláng sariling kultura at paniniwala na sinusunod bílang sistema ng kanilang pang-araw-araw na pamumuhay na dapat nating irespeto at pag-aralan. Maaari rin nating ipakita ang paggalang sa kanila sa pamamaraan ng kaugaliang Pilipino. Ang paggamit ng “po” at “opo” at pagmamano kung nakakatandang katutubo o dayuhan ang kausap ay pagpapakita ng mabuting pagtrato sa kanila.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Sa iyong sagutang papel, kopyahin at sagutan ang gawain. Lagyan mo ng tsek (✓) kung gaano mo kadalas ginagawa ang mga gawaing nabanggit.

	Madalas	Paminsan-minsan	Hindi pa nagagawa
1. Iginagalang ko ang kultura at paniniwala ng aking kapwa.			
2. Inilalagay ko ang aking sarili sa sitwasyon ng aking kapwa upang mas maunawaan ko sila.			
3. Kinukutya ko ang aking mga kapwa na may kakaibang itsura at pananamit.			
4. Gumagamit ako ng “po” at “opo” sa tuwing nakikipag-usap sa nakatatanda.			
5. Gumagamit ako ng salitang pakiusap at makiusap sa tuwing ako ay hihingi ng pabor saking kapwa.			

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Gumawa ng isang maikling tula na nagpapakita ng paggalang sa mga dayuhan sa pamamagitan ng mabuting pagtanggap/pagtrato sa mga katutubo at mga dayuhan at paggalang sa natatanging kaugalian/paniniwala ng mga katutubo at dayuhang kakaiba sa kinagisnan. Gawing gabay sa paggawa ang pamantayan sa ibaba. Gawin ito sa iyong sagutang papel.

Pamantayan ng Kasanayan Ang gawa ay:	Mahusay	Maayos	Kailangan ng Pag-unlad
1. nagpapakita ng paggalang sa mga katutubo at mga dayuhan.			
2. nagkapagbibigay ng maganda at malinaw na mensahe.			
3. nagpapakita ng pagkamalikhain.			

A

Sa iyong sagutang papel, buoin ang mahalagang kaisipang ito.

Kakabit ng ating pagiging Pilipino ay ang pagiging _____ at _____ sa pagtanggap (**hospitable**) ng mga dayuhan at may ibang kultura. Tayong mga Pilipino ay sadyang mataas ang pagmamalasakit sa iba. Ang pagpapakita ng paggalang sa _____ ay hindi lámang ito masusukat sa pagkakataon na nakita mo nang personal ang kanilang pisikal na kaanyuan. Maaari rin nating ipakita ang paggalang sa kanila sa pamamaraan ng isang Pilipino. Ang paggamit ng “po” at “opo” at pagmamano kung nakakatandang katutubo o _____ ang kausap ay pagpapakita ng mabuting pagtrato sa kanila. Ito ang mga kaugalian nating mga Pilipino na dapat nating _____.

Pagpapahayag nang may Paggalang sa anumang Ideya/Opinyon ng Kapwa

Aralin

I

Kaugalian ng mga Pilipino ang pagiging magalang. Kung kaya't binabati kita sapagkat napalalim mo pa ang katangiang ito dahil natutuhan mo sa naunang aralin ang pagpapakita ng paggalang sa mga katutubo at dayuhan.

Para sa araling ito ay inaasahan na ikaw ay makabubuo at makapagpapahayag nang may paggalang sa anumang ideya/opinyon ng iyong kapwa tulad na lámang nang ipinapakita sa mga larawan.

Ang bawat isa sa atin ay pinagkalooban ng Maykapal ng isip at Kalayaan upang malaya táyong makapagbigay ng kuro-kuro o opinyon. Sa madaling salita, táyo ay malayang makapagpapahayag ng ating nararamdaman o ideya sa isang tao, bagay o pangyayari. Ngunit kasama ng malayang pagpapahayag ng ating opinion ay ang responsibilidad at tungkulin na dalá nito.

Bílang Pilipino, isa mga kaugalian natin ay ang pagiging magalang. Naniniwala táyo na ang tunay na pagpapahayag ng opinyon o ideya ay nakabatay sa respeto at paggalang. Nagkakaroroon ng tunay na pagkakaunawaan at kapayapaan kung nangingibabaw palagi ang paggalang lalo na sa opinyon o ideya ng iba. Ikaw, iginagalang mo ba ang opinyon ng iyong mga kaibigan, kalaro, kaklase at lalo na ang ideya ng iyong mga kapatid at mga magulang? Paano ka ba nagpapahayag ng iyong ideya?

D

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Sa iyong sagutang papel, kopyahin at sagutan ang gawain. Lagyan ng **PO** kung paggalang sa opinyon ang ipinapahayag ng parilala at **DPO** naman kung hindi.

1. Pakikinig sa sinasabi ng kapwa
2. Paninigaw
3. Paglalagay ng sarili sa sitwasyon ng kapwa (**empathy**)
4. Panghuhusga sa opinyon ng kapwa
5. Pagiging mahinahon sa pagsasalita
6. Pananakot ng kapwa
7. Paggamit ng mga di nakakasakit na salita
8. Pagpipilit na ang sariling opinyon ang tama
9. Pagsasaalang-alang ng damdamin ng kapwa
10. Paggamit ng masasakit na salita sa kapwa

Sa ating bansang Pilipinas, mayroong táyong tinatawag na **Freedom of Speech (Article III, Bill of Rights Section 4)**. Ito ay ang malayang pagpapahayag ng opinyon na hindi hinahadlangan ng sinoman. Ngunit ito ay mayroong limitasyon. Hindi mo maaaring gamitin ang kalayaan mo sa pagsasalita sa paninira ng puri ng iyong kapwa, pagbibintang nang walang sapat na ebidensya, pagmumura o pambabastos, pagsuway sa batas at pagsisiwalat ng pribado at maseselang impormasyon sa publiko. Ang mga ito ay may karampatang parusa kapag iyong nilabag kung kaya't ikaw ay maging maingat sa iyong opinyon.

Ang pagbibigay ng opinyon sa bawat isa ay hindi isang paraan upang malaman kung sino ang tama o kung sino dapat ang manalo. Ang pagbibigay ng opinyon ay daan upang magkaroon ng bagong kaalaman at makapagbahagi ng sariling kaalaman na magtatapos sa isang makabuluhang usapan. Ang ilan sa mga paraan dito ay ang mga sumusunod:

1. **Pakikinig nang mabuti sa opinyon ng iyong kapwa.** Ikaw man ay sumasang-ayon o di-sumasang-ayon, makinig ka muna at pagkatapos ay maaari mong ilahad ang iyong opinyon sa maayos at mahinahong paraan.

2. **Ilagay ang sarili sa sitwasyon ng iyong kausap.** Ito ay isang paraan upang mas maunawaan ang opinyon ng kausap. Sa pakikipag-usap sa kapwa, iwasang gumamit ng *nakakasakit na salita* tulad ng pagmumura at pambabastos.

3. **Isaalang-alang ang damdamin ng táong kausap.** Ang magandang ugnayan ay palaging nagtatapos sa magandang usapan.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Basahin at unawain ang sumusunod na tanong at sitwasyon sa ibaba. Isulat ang letra ng tamang sagot sa iyong sagutang papel.

1. Sa bansang Pilipinas, mayroong tinatawag na **freedom of speech (Article III, Bill of Rights Section 4)**. Ano ang kahulugan nito?

- A. malayang pagsasabi ng opinyon na sa huli dapat ikaw ang tama.
- B. malayang pagpapahayag ng opinyon na hindi hinahadlangan ng sinoman.
- C. malayang pagpapahayag ng opinyon hinggil sa pribado at maseselang usapin sa publiko.
- D. malayang pagsasabi ng lahat ng iyong gusto sa kapwa, nakakasakit man ito ng damdamin o hindi.

2. Ang mga sumusunod ay ang limitasyon ng **freedom of speech** sa Pilipinas *maliban* sa:

- A. pagsuway sa batas
- B. paninirang puri sa iyong kapwa
- C. hindi pag sang-ayon sa opinyon ng kapwa
- D. pagsisiwalat ng pribado at maseselang impormasyon sa publiko

3. Dapat ba ay palagi kang sumang-ayon sa opinyon ng iyong kapwa?

- A. Opo, upang hindi masaknan ang damdamin ng iyong kapwa.
- B. Opo, dahil mas mahalaga ang opinyon ng kapwa kaysa sa sariling opinyon.
- C. Hindi po, dahil hindi naman sila ang tama sa lahat ng oras.
- D. Hindi po, dahil maaaring maging mas makabuluhan ang usapan kung magbabahagi ng mga sariling opinyon sa kapwa.

E

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Sa iyong sagutang papel, lagyan ng (☺) kung ito ay nagpapakita ng paggalang sa opinyon at (☹) naman kung hindi.

1. Hinihintay ni Dave na matapos ang pagbibigay ng opinyon ng kaniyang kausap bago ito sumagot.
2. Sinisigawan ni Peter ang kaibigan sa tuwing hindi nito nagugustuhan ang mga opinyon tungkol sa kaniya.
3. Kahit hindi sang-ayon ang mga ka-grupo ni Yen ay ipinagpatuloy pa rin niya ang sariling kagustuhan para magawa ang kanilang proyekto.
4. Hindi man sang-ayon si Gel sa opinyon ng kaibigan ay nakinig muna itong mabuti at saka ipinahayag ang opinyon niya.
5. Palaging iminumungkahi ng lider na si Mike na magbigay ng opinyon ang kaniyang mga miyembro upang mas mapaunlad ang kanilang mga proyekto.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Gumawa ng isang maikling kuwento (maaring gumuhit o gumawa ng **comic strip**) tungkol sa iyong karanasan na nagpapakita ng paggalang sa anumang ideya/opinyon ng iyong kaibigan maaring tungkol sa paborito ninyong laro o laruan. Gawin ito sa iyong sagutang papel. Gawing gabay sa paggawa ang pamantayan sa ibaba.

Pamantayan ng Kasanayan Ang gawa ay:	Mahusay	Maayos	Kailangan ng Pag-unlad
1. nagpapakita ng paggalang sa anumang ideya/ opinion ng iyong kaibigan.			
2. nagkapagbibigay ng maganda at malinaw na mensahe.			
3. nagpapakita ng pagkamalikhain.			

A

Sa iyong sagutang papel, buoin ang mahalagang kaisipang ito.

Ang bawat isa sa atin ay pinagkalooban ng _____ ng isip at kalayaan upang malaya táyong makapagbigay ng _____. Ang pagbibigay ng opinyon ay daan upang magkaroon ng bagong _____ at makapagbahagi ng sariling kaalaman na magtatapos sa isang makabuluhang usapan. Nagkakaroroon ng tunay na _____ at kapayapaan kung nangingibabaw palagi ang _____ lalo na sa opinyon o ideya ng iba.

Pagsasaalang-alang ng Kapakanan at Karapatan ng Kapwa

I

Aralin

Ang pagpapahayag nang may paggalang sa anumang ideya/opinyon ay napakahalaga para sa batang katulad mo. Napakahusay mo sapagkat ito ay iyong natutuhan mula sa naunang aralin.

Sa pagtatapos ng araling ito, inaasahan na matututuhan mo ang pagsasaalang-alang ng kapakanan at karapatan ng kapwa. Suriin ang mga larawan sa ibaba. Nagpapakita ba sila ng pagsaalang-alang sa kapanan ng iba?

Nananalaytay sa dugo nating mga Pilipino ang pagkabayani. Táyo ay lahi ng mga bayani. Nakatatak na sa ating kaugalian na dapat inuuna ang iba bago ang sarili. Handa táyong mag-alay ng buhay para sa ating kapwa—sa ating inang bayan o bayang sinisinta. Sabi pa ni Hesus sa Bibliya, wala nang hihigit o iba pang pinakadakilang pag-ibig kundi ang pag-aalay ng sariling buhay para sa kaibigan. Ang ibig sabihin nito ay ang pagsasaalang-alang lagi sa kabutihan at kapakanan ng kapwa. Paano ba ito maipapakita?

Ang iyong mga magulang ang isang magandang halimbawa na iyong dapat tingnan. Isinantabi nila ang kanilang kapakanan mula nang ikaw ay ipinanganak. Para sa ikabubuti mo, sila ay nagtatrabaho upang ikaw ay makakain. Ginagawa ang gawaing bahay upang mapanatiling malinis at ligtas ang iyong kapaligiran. Sila ang nagbigay sa iyo ng unang karapatan mong natamasa, ang karapatang mong mabuhay.

Sa pamilya natin unang natutuhan ang pagsasaalang-alang ng kapakanan at karapatan ng kapwa. Isa ito sa mga mabubuting kaugalian na nararapat na patuloy na isabuhay at pagyamanin ng bawat pamilya at indibidwal. Tulad na lámang ng kasunod nating kuwento.

D

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Basahin at unawaing mabuti ang sumunod na kuwento. Sa iyong sagutang papel, sagutan ang mga sumunod na tanong sa susunod na pahina.

Ang mga Tunay na Kampeon!

Si **Kenyan Runner Abel Mutai** ay ilang metro na lámang ang layo mula sa **finish line** ay biglang tumigil dahil siya ay nalito sa mga **signs** dahil nakasulat ito sa **English**. Siya ay tumigil dahil inakala niyang natapos na niya ang karera.

Ang **Spanish runner** naman na si **Ivan Fernandez** ay nása likuran at kasunod niya. Batid ni **Ivan** ang pagkalito ni **Abel** kayâ sinigawan niya itong ituloy ang pagtakbo. Sa kasamaang palad, hindi rin nakakaintindi si **Abel** ng **Spanish**.

Dahil alam ni **Ivan** na hindi siya naintindihan ni **Abel**, kayâ itinulak na lámang niya ito hanggang sa makarating sa **finish line** at manalo. Pagkatapos ng paligsahan ay tinanong si **Ivan** ng isang **reporter** kung bakit niya ginawa iyon? Sabi niya, “*ang minimithi at pangarap ko ay magkaroon táyo balang araw ng komunidad o lipunan na kung saan ang bawat isa ay nagtutulungang itulak ang bawat isa para manalo at magtagumpay.*”

“Pero bakit hinayaan mong manalo ang taga-Kenya?”, patuloy na tanong ng **reporter** kay **Ivan**. “Sayang, ikaw dapat ang nanalo!” Sumagot si **Ivan**, “Ngunit aanhin ko ang karangalan at panalo? Ano bang karangalang mayroon ang isang medalya kapalit ng iisipin at lungkot ng aking ina?”

-Credit: Nii Ayikwei

Mga gabay na tanong:

1. Ano ang nangyari kay **Abel Mutai** at siya ay tumigil sa pagtakbo bago makarating ng **finish line**?
2. Bakit itinulak ni **Ivan Fernandez** si **Abel Mutai** hanggang **finish line**?
3. Bakit hinayaan ni **Ivan Fernandez** si **Abel Mutai** na manalo sa paligsahan?
4. Ano ang magandang ugali ang ipinakita ni **Ivan Fernandez**?
5. Tutuluran mo ba ang magandang ugali **Ivan Fernandez**? Ipaliwanag ang iyong sagot.

Bukod sa iyong mga magulang, marami pang mga indibidwal na maaari mong maging huwaran o halimbawa ng pagsasaalang-alang ng mga kapakanan ng iba, tulad ng mga banal na tao o santo, bayani ng ating bansa at sa kasalukuyan ay ang ating mga OFW at fronliners at marami pang iba na tahimik na nag-aalay ng buhay para sa iba.

Bagamat ikaw ay batà pa at maaaring hindi mo pa kayang tumbasan ang pag-aalay ng buhay nila para sa kapwa, ikaw naman ay maaaring magsaalang-alang ng kapakanan at karapatan ng kapwa sa abot ng iyong makakaya. Maari mo itong magawa sa pamamagitan ng *pagbibigay ng simpleng tulong sa kanilang pangangailangan, pagbibigay ng pagkakataon upang sumali at lumahok sa mga palaro o larangan ng isport at pagtatangol kung sila ay inaapi*. Ito ay dapat mong gawin sa iyong kapwa sa mga panahong higit nilang kailangan ang tulong, pag-aalaga o pagkalinga.

E

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Kopyahin at sagutan ang gawain sa iyong sagutang papel. Isulat sa unang kolum ang mga táong nais mong tulungan at isulat naman sa ikalawang kolum kung ano-ano ang plano mong itulong sa kanila.

Mga táong nais kong tulungan	Aking mga planong gawin upang tumulong
1. Halimbawa: Kevin (kapatid)	Tutulungan ko siya sa kaniyang takdang aralin sa <i>online class</i> .
2.	
3.	
4.	
5.	

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Basahin at unawain ang mga sumusunod na pangungusap sa ibaba. Sa iyong sagutang papel, isulat kung ano ang iyong mga gagawin sa sitwasyong nabanggit.

1. May sakit ang iyong nanay pero gusto mo sanang manood ng TV. Ano ang gagawin mo?
2. Hinihikayat ka ng mga kaibigan mo na huwag isali sa laro ninyo ang kapitbahay ninyong may kapansanan. Ano ang gagawin mo?
3. Napapansin mo na laging ikaw na lāmang ang tinatawag ng iyong teacher para mag-**recite**. Alam mo na gusto rin ng iba mong kaklase ang mag-**recite**. Ano ang gagawin mo?
4. Alam mo na sa tuwing nakakakita ka ng may kapansanan ay dapat nagbibigay-daan upang sila ang mauna sa pilahan. Ngunit ang isa mong kaklase ay ayaw pumayag dahil nauna raw siya sa pila sa **canteen**. Ano ang gagawin mo?
5. Madalas kinukutya ang isa mong kaibigan ng iba mo pang kaibigan. Alam mong hindi ito mabuti. Ano ang gagawin mo?

A

Sa iyong sagutang papel, buoin ang mahalagang kaisipang ito.

Ang kabataang tulad mo ay maaring _____ ng kapakanan at _____ ng kapwa sa abot ng iyong makakaya. Maaari mo itong magawa sa pamamagitan ng pagbibigay ng simpleng tulong sa kanilang _____, pagbibigay ng pagkakataon upang sumali at lumahok sa mga palaro o larangan ng isport at _____ kung sila ay inaapi. Ito ay dapat mong gawin sa iyong _____ sa mga panahong higit nilang kailangan ang tulong, pag-aalaga o pagkalinga.

Pakikilahok sa mga Programa o Proyekto

Aralin

I

Natutuhan mo sa nakaraang aralin ang pagsasaalang-alang ng kapakanan at karapatan ng kapwa. Natutuhan mo na ang tunay na pagmamalasakit sa kapwa ay naipapakita sa pamamagitan ng pagbibigay ng tulong sa nangangailangan at pagtatanggol sa mga inaaping kalaro, kaklase o kaibigan.

Sa pagkakataong ito, inaasahan na maipapakita mo na ikaw ay nakikilahok sa mga patimpalak o paligsahan na ang layunin ay pakikipagkaibigan at nagagampanan mo nang buong husay ang anumang tungkulin sa programa o proyekto gamit ang anumang teknolohiya sa paaralan. Pagmasdan ang sumunod na larawan. Sila ba ay nakikilahok sa mga programa o proyekto?

D

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Basahin at unawaing mabuti ang sumunod na tula. Sagutan ang mga sumunod na tanong sa ibaba sa iyong sagutang papel.

Halika na, Kaibigan!

P. Monterola

Kaibigan, ikaw ba ay nalulungkot,
Walang makakalaro at nababagot?
Kaibigan, halika't sumama,
Sapagkat may saya sa pakikipagkapwa.

Kaibigan, ikaw ba ay nalulumbay,
Walang kumakausap at umaagapay?
Kaibigan, halika't sumali,
Sapagkat kawili-wili ang mga palaro, paligsahan o klase.

Kaibigan, ikaw ba ay naiinip,
Walang ginagawa, tulala't nananaginip?
Kaibigan, halika't makiisa,
Sapagkat may pag-asa sa mga pampaaralan na programa.

Mga gabay na tanong:

1. Ano-anong pakiramdam o pinagdaraanang mga nabanggit sa tula?
2. Ano-ano naman ang dapat gawin sa mga nadarama o pinagdaraanang nabanggit?
3. Bakit kailangang makikipagkaibigan?
4. Bakit kailangang sumali sa palaro, paligsahan o klase?
5. Bakit kailangan na makiisa sa mga pampaaralan na programa?
6. Ikaw, sa palagay mo, kailangan bang makikipagkaibigan at lumahok sa mga programa o proyekto ng iyong komunidad at lalo na sa iyong paaralan?

Nangangailangan ng pakikiisa ng mga mag-aaral at batang tulad mo ang karamihan sa mga gawaing pampaaralan upang maging matagumpay ito. Ilan dito ay ang mga palaro, paligsahan, pagdiriwang at iba pa.

Ang pakikiisa sa mga gawaing ito tulad ng paglalaro at pakikilahok sa mga programa ay nakatutulong upang mapagyman ang sarili sa kagandahang-asal at pakikipagkaibigan.

Ikaw, bilang kabahagi at miyembro ng isang pamilya at pamayanan ay may tungkuling dapat gampanan. Ang tungkuling nakaatang sa iyo ay dapat gawin mo nang buong puso, may kasiyahan at pakikiisa na hindi naghihintay ng anumang kapalit.

Ang tunay na pakikilahok at pakikiisa sa mga gawaing pampaaralan ay nakikita kung ginagawa itong bukal sa kalooban at hindi napipilitan lámang. Hindi rin ito namimili o umaayaw sa anumang gawain. Gumagawa ito ng paraan na pagkasyahin o gamitin ang anumang teknolohiya o gamit na mayroon lámang. Ito ang tatak Pinoy. Ganito ang tunay na Pilipino. Pinagkakasya at ginagawan ng paraan ang anumang mayroon at káya. Mabuhay ka! Mabuhay ang kaugaliang Pilipino!

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Sa iyong sagutang papel, kopyahin at sagutan ang gawain. Lagyan ng tsek (✓) kung ang pangungusap ay nagpapakita ng pakikiisa o pakikilahok sa programa. Ekis (✗) naman kung hindi.

1. Si Vince Ryan ay mahilig sumali sa mga paligsahan sa barangay upang magkaroon ng bagong kakilala at mga kaibigan.
2. Si Lance Perry ay mahilig mamintas sa mga palabas at programa sa kanilang paaralan.
3. Mahilig tumulong sa mga gawaing pampaaralan si Pearl na may ngiti sa mga labi habang ginagawa ito.
4. Ipinagyayabang lagi ni Yana ang pagiging kabahagi niya sa patimpalak sa pag-awit sa kanilang bayan.
5. Maganda ang naging palabas ng Grade 5-A Mabini kahit na hindi kumpleto ang teknolohiyang ginamit nila.

E

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Sa iyong sagutang papel, kopyahin at sagutan ang gawain. Itala ang mga programa, palatuntunan, paligsahan at pagdiriwang na isinasagawa sa inyong paaralan sa tsart na katulad ng nása ibaba. Lagyan ng tsek (✓) ang ikalawang hanay kung nilahukan mo ito at ekis (✗) naman kung hindi. Sa ikatlong hanay, iguhit ang iyong naramdaman ng isagawa ito. Ilagay ang masayang mukha (☺) kung nasiyahan ka at malungkot (☹) na mukha naman kung hindi. Sa huling hanay, isulat kung bakit ito ang iyong naramdaman.

Programa/palatuntunan/ paligsahan	Pakiki- lahok	Naramdaman	Bakit
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Gumawa ng isang maikling salaysay o kuwento na nakikilahok ka sa patimpalak o paligsahan na ang isang layunin ay pakikipagkaibigan; o salaysay o kuwento na kung saan nagampanan mo nang buong husay ang anumang tungkulin sa programa o proyekto gamit ang anumang teknolohiya sa paaralan. Gawing gabay sa paggawa ang pamantayan sa ibaba. Gawin ito sa iyong sagutang papel.

Pamantayan ng Kasanayan Ang gawa ay:	Mahusay	Maayos	Kailangan ng Pag-unlad
1. nagpapakita ang salaysay o kuwento ng pakikilahok sa programa o proyekto.			
2. nagkapagbibigay ng maganda at malinaw na mensahe.			
3. nagpapakita ng pagkamalikhain.			

Gawain sa Pagkatuto Bilang 5: Sa iyong sagutang papel, kopyahin at sagutan ang sa ibaba gawain. Isulat ang **WASTO** kung ang sitwasyon ay nagpapakita nang tamang pagganap at pakikiisa sa mga programang pampamayanan at **DI-WASTO** kung hindi. Gawin ito sa inyong sagutang papel.

1. Si Franky ay laging pumupunta at sumasama sa ensayo nila para sa **Boy Scout Jamboree**.
2. Si Hazel ay ayaw sumali sa grupo ng Girl Scout sa kanilang paaralan.
3. Ang magkakaibigang Jasmin at Jane ay nagkaisang sumali sa patimpalak ng sayaw sa kanilang barangay.
4. Ginalingan ni Pedro ang pagsulat ng kaniyang **story piece** para ilathala sa **school paper** ng kanilang paaralan.
5. Si Basel at ang kaniyang buong pamilya ay nakilahok sa Brigada Eskwela ng kanilang paaralan.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 6: Sa iyong sagutang papel, gumawa ka ng isang simpleng pangako sa iyong guro sa EsP o Adviser na gagampanan mo nang buong husay ang anumang tungkulin sa programa o proyekto sa paaralan.

Petsa _____

Mahal kong Guro G./Bb. Gng. _____,

Ako si _____ ay nagangako na _____

_____

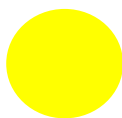
_____

A

Sa iyong sagutang papel, buoin ang mahalagang kaisipang ito.

Ang pakikiisa sa mga gawaing _____ tulad ng _____ at pakikilahok sa mga programa ay nakatutulong upang mapagyman ang sarili sa kagandahang-asal at _____. Ang tunay na _____ at pakikiisa sa mga gawaing ito ay nakikita kung ginagawa itong bukal sa _____ at hindi napipilitan lámang.

Susi sa Pagwawasto

Weeks 1-2

Gawain sa Pagkatuto 1
1. LINDOL
2. LANDSLIDE
3. SUNOG
4. TSUNAMI
5. BAGYO
6. PANDEMYA

Gawain sa Pagkatuto 3
1. B
2. A
3. A
4. A
5. A

Week 3

Gawain sa Pagkatuto 2
1. X
2. /
3. /
4. /
5. /
6. /
7. X
8. /
9. /
10. /

Week 4

Gawain sa Pagkatuto 5
1. C
2. C
3. B
4. A
5. C

Weeks 5

Gawain sa Pagkatuto 1
1. PO
2. DPO
3. PO
4. DPO
5. PO
6. DPO
7. PO
8. DPO
9. PO
10. DPO

Gawain sa Pagkatuto 2
1. B
2. C

Weeks 7-8

Gawain sa Pagkatuto 5
1. WASTO
2. DI-WASTO
3. WASTO
4. WASTO
5. WASTO

PIVOT Assessment Card for Learners

Personal na Pagtatása sa Lebel ng Performans para sa Mag-aaral

Pumili ng isa sa mga simbolo sa ibaba na kakatawan sa iyong naging karanasan sa pagsasagawa ng mga gawain. Ilagay ito sa Hanay ng LP o Lebel ng Performans. Basahin ang deskripsiyon bilang gabay sa iyong pagpili.

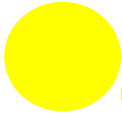

- ★ -Nagawa ko nang mahusay. Hindi ako nahirapan sa pagsagawa nito. Higit na nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.
- ✓ -Nagawa ko nang maayos. Nahirapan ako nang bahagya sa pagsasagawa nito. Nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.
- ? -Hindi ko nagawa o nahirapan ako nang labis sa pagsasagawa nito. Hindi ko naunawaan ang hinihingi sa gawain. Kailangan ko pa ng paglilinaw o dagdag kaalaman upang magawa ko ito nang maayos o mahusay.

Gawain sa Pagkatuto

Week 1	LP	Week 2	LP	Week 3	LP	Week 4	LP
Gawain sa Pagkatuto Blg. 1		Gawain sa Pagkatuto Blg. 1		Gawain sa Pagkatuto Blg. 1		Gawain sa Pagkatuto Blg. 1	
Gawain sa Pagkatuto Blg. 2		Gawain sa Pagkatuto Blg. 2		Gawain sa Pagkatuto Blg. 2		Gawain sa Pagkatuto Blg. 2	
Gawain sa Pagkatuto Blg. 3		Gawain sa Pagkatuto Blg. 3		Gawain sa Pagkatuto Blg. 3		Gawain sa Pagkatuto Blg. 3	
Gawain sa Pagkatuto Blg. 4		Gawain sa Pagkatuto Blg. 4		Gawain sa Pagkatuto Blg. 4		Gawain sa Pagkatuto Blg. 4	
Gawain sa Pagkatuto Blg. 5		Gawain sa Pagkatuto Blg. 5		Gawain sa Pagkatuto Blg. 5		Gawain sa Pagkatuto Blg. 5	
Gawain sa Pagkatuto Blg. 6		Gawain sa Pagkatuto Blg. 6		Gawain sa Pagkatuto Blg. 6		Gawain sa Pagkatuto Blg. 6	
Gawain sa Pagkatuto Blg. 7		Gawain sa Pagkatuto Blg. 7		Gawain sa Pagkatuto Blg. 7		Gawain sa Pagkatuto Blg. 7	
Gawain sa Pagkatuto Blg. 8		Gawain sa Pagkatuto Blg. 8		Gawain sa Pagkatuto Blg. 8		Gawain sa Pagkatuto Blg. 8	
Week 5	LP	Week 6	LP	Week 7	LP	Week 8	LP
Gawain sa Pagkatuto Blg. 1		Gawain sa Pagkatuto Blg. 1		Gawain sa Pagkatuto Blg. 1		Gawain sa Pagkatuto Blg. 1	
Gawain sa Pagkatuto Blg. 2		Gawain sa Pagkatuto Blg. 2		Gawain sa Pagkatuto Blg. 2		Gawain sa Pagkatuto Blg. 2	
Gawain sa Pagkatuto Blg. 3		Gawain sa Pagkatuto Blg. 3		Gawain sa Pagkatuto Blg. 3		Gawain sa Pagkatuto Blg. 3	
Gawain sa Pagkatuto Blg. 4		Gawain sa Pagkatuto Blg. 4		Gawain sa Pagkatuto Blg. 4		Gawain sa Pagkatuto Blg. 4	
Gawain sa Pagkatuto Blg. 5		Gawain sa Pagkatuto Blg. 5		Gawain sa Pagkatuto Blg. 5		Gawain sa Pagkatuto Blg. 5	
Gawain sa Pagkatuto Blg. 6		Gawain sa Pagkatuto Blg. 6		Gawain sa Pagkatuto Blg. 6		Gawain sa Pagkatuto Blg. 6	
Gawain sa Pagkatuto Blg. 7		Gawain sa Pagkatuto Blg. 7		Gawain sa Pagkatuto Blg. 7		Gawain sa Pagkatuto Blg. 7	
Gawain sa Pagkatuto Blg. 8		Gawain sa Pagkatuto Blg. 8		Gawain sa Pagkatuto Blg. 8		Gawain sa Pagkatuto Blg. 8	

Paalala: Magkaparehong sagot ang ilalagay sa LP o Lebel ng Performans sa mga gawaing nakatakda ng higit sa isang linggo o week. Halimbawa: Ang aralin ay para sa Weeks 1-2, lalagyan ang hanay ng Week 1 at Week 2 ng magkaparehong ★, ✓, ?.

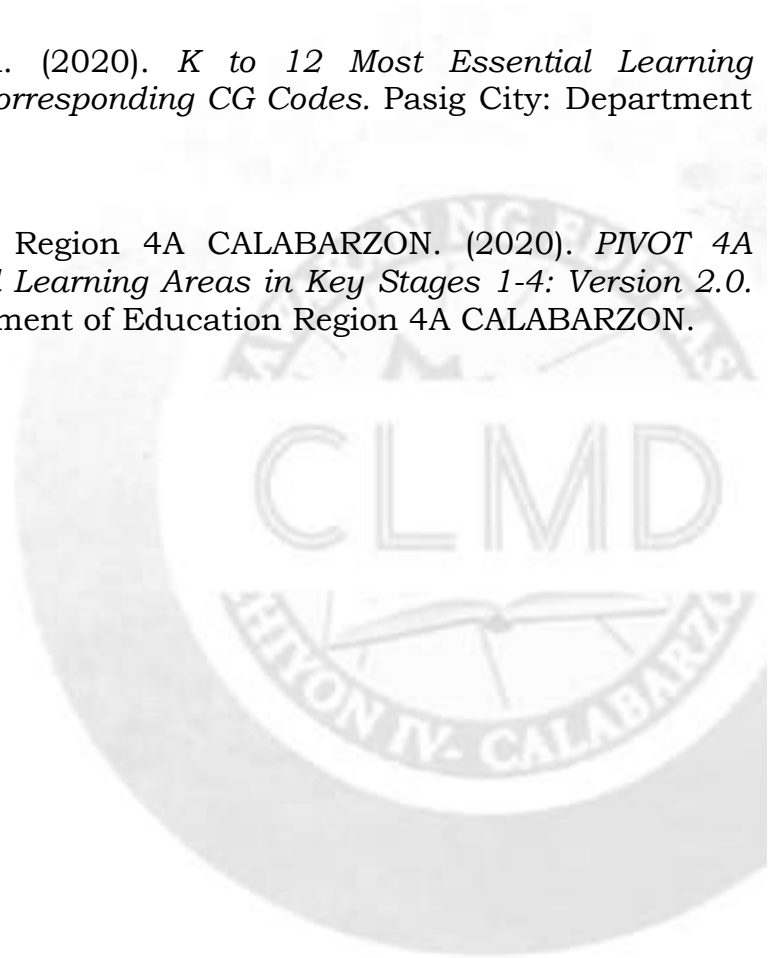
Sanggunian

Edukasyon sa Pagpapakatao Ikalimang Baitang (Kagamitan ng mag-aaral). Unang Edisyon. Pasig City, Philippines: Department of Education Instructional Materials Council Secretariat (DepEd IMCS).

Department of Education. (2020). *K to 12 Most Essential Learning Competencies with Corresponding CG Codes*. Pasig City: Department of Education.

Department of Education Region 4A CALABARZON. (2020). *PIVOT 4A Budget of Work in all Learning Areas in Key Stages 1-4: Version 2.0*. Cainta, Rizal: Department of Education Region 4A CALABARZON.

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education Region 4A CALABARZON

Office Address: Gate 2, Karangalan Village, Cainta Rizal

Landline: 02-8682-5773 locals 420/421

Email Address: lrmd.calabarzon@deped.gov.ph

